

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 4 mars 2010

Mål nr

T 227-08

KLAGANDE

ME

Ombud: Advokaterna PB och KH

MOTPART

Eskilstuna kommun

631 86 Eskilstuna

Ombud: Advokat AG

SAKEN

Fastställelseetalan

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut 2007-04-27 och dom 2007-12-11 i mål T 5863-06

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att ME inte har rätt till ersättning av Eskilstuna kommun för sina kostnader för ombud hos länsstyrelsen och vid länsrätten föranledda av att kommunens miljö- och byggnadsnämnd inte beredde honom tillfälle att yttra sig inför nämndens bygglovsbeslut den 22 juni 1999.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd rörande målet i övrigt. Hovrättens dom står därmed fast.

ME ska ersätta Eskilstuna kommun för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen med 39 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

ME har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom bifaller käromålet eller återförvisar målet till lägre instans.

ME har vidare yrkat att Högsta domstolen befriar honom från skyldigheten att ersätta Eskilstuna kommuns rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förpliktar kommunen att ersätta honom för rättegångskostnader i dessa instanser.

Eskilstuna kommun har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan huruvida Eskilstuna kommun är skyldig att ersätta ME för hans skäliga kostnader för ombud hos länsstyrelsen och vid länsrätten, därför att kommunens miljö- och byggnadsnämnd i enlighet med hovrättens dom ska anses ha åsidosatt sin skyldighet enligt 8 kap. 22 § plan- och bygglagen (1987:10) att bereda honom tillfälle att yttra sig inför nämndens bygglovsbeslut den 22 juni 1999. Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

1. ME äger en fastighet i Eskilstuna kommun. Ägarna till en närliggande fastighet ansökte om bygglov för uppförande av en ny byggnad. Kommunens miljö- och byggnadsnämnd bedömde att ME inte var berörd av bygglovet på ett sådant sätt att han enligt 8 kap. 22 § plan- och bygglagen i egenskap av sakägare skulle beredas tillfälle att yttra sig inför prövningen av bygglovsansökan. Nämnden beviljade bygglov. ME överklagade beslutet till länsstyrelsen, som ansåg att miljö- och byggnadsnämnden i och för sig borde ha behandlat ME som sakägare men inte fann anledning att av formella skäl undanröja nämndens beslut om bygglov. ME överklagade till länsrätten, som fann att han borde ha betraktats som sakägare och att den felaktiga hanteringen borde föranleda att bygglovsbeslutet undanröjdes. Ärendet återförvisades till miljö- och byggnadsnämnden. Efter förnyad prövning i

nämnden, inför vilken ME bereddes tillfälle att yttra sig, beviljades bygglovet på nytt.

2. ME väckte talan mot Eskilstuna kommun och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att kommunen är skyldig att utge ersättning till honom för de skador han lidit till följd av att miljö- och byggnadsnämnden genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning underlät att höra honom som sakägare inför nämndens första bygglovsbeslut. Skadan påstods bestå dels i att han fått sin utsikt mot Mälaren väsentligen förstörd, dels i att han ådragit sig kostnader för juridiskt biträde i den förvaltningsprocess han blev tvungen att föra hos länsstyrelsen och vid länsrätten. Tingsrätten fann att åsidosättandet av bestämmelsen i 8 kap. 22 § plan- och bygglagen inte kunde anses utgöra fel eller försummelse som grundar skadeståndsskyldighet enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207) och ogillade käromålet. Hovrätten har fastställt tingsrättens dom.

3. Utgångspunkten för Högsta domstolens prövning är att Eskilstuna kommuns miljö- och byggnadsnämnd ska anses ha åsidosatt sin skyldighet enligt 8 kap. 22 § plan- och bygglagen att bereda ME tillfälle att yttra sig inför nämndens ursprungliga prövning av bygglovsansökningen. Den fråga Högsta domstolen ska pröva inom ramen för det meddelade prövnings-tillståndet är om ME är berättigad till ersättning för de ombudskostnader han ådrog sig till följd av att han var tvungen att överklaga det första bygglovsbeslutet i två instanser för att få yttra sig i bygglovsärendet hos nämnden. ME har bl.a. gjort gällande att artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen är tillämplig i förevarande fall och att han vid en

fördragskonform tolkning av skadeståndslagens regler är berättigad till ersättning.

4. I förvaltningsprocessen gäller som huvudregel – särskilda regler finns för skattemål – att en enskild part saknar rätt till ersättning för sina processkostnader. Den enskildes kostnader har förutsatts vara begränsade; till detta bidrar också att förfarandet i förvaltningsärenden och i förvaltningsprocessen i huvudsak är skriftligt (jfr prop. 1988/89:126 s. 7). Om det har förekommit fel eller försummelse från det allmännas sida som leder till att någon drabbas av kostnader har det emellertid ansetts kunna bli aktuellt att under vissa förhållanden ersätta ombudskostnader som skadestånd.

5. Enligt 3 kap. 2 § 1 skadeståndslagen ska en kommun ersätta ren förmögenhetsskada om den vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande kommunen svarar. I förarbeten och praxis har uttalats att det inte räcker att en domstols eller en myndighets bedömning varit felaktig för att skadeståndsskyldighet ska föreligga. Endast uppenbart oriktiga bedömningar ska i sådana fall anses utgöra fel eller försummelse i den mening som avses i 3 kap. 2 § skadeståndslagen (se t.ex. NJA 1994 s. 194, 2003 s. 285 och 2007 s. 862).

6. Som hovrätten funnit kan miljö- och byggnadsnämndens bedömning i fråga om MEs ställning som sakägare inte anses vara uppenbart oriktig.

7. I den utsträckning som Europakonventionen ger anledning till det ska bestämmelserna om det allmännas skadeståndsansvar tolkas fördragskonformt, vilket enligt uttalanden av Högsta domstolen kan innebära att

vissa i lagmotiv, praxis eller doktrinen antagna begränsningar i tillämpningsområdet inte kan upprätthållas fullt ut (se NJA 2003 s. 217, 2005 s. 462, 2007 s. 295 och s. 584).

8. Enligt artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen ska varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom. Enligt artikeln får en person inte berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Bestämmelserna inskränker dock inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig, bl.a. för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse.

9. Att miljö- och byggnadsnämnden åsidosatte en processuell regel genom att underlåta att bereda ME tillfälle att yttra sig över bygglovsansökningen inför det första beslutet om bygglov kan inte i sig anses utgöra en kränkning av hans rätt till respekt för sin egendom i den mening som avses i artikel 1 i tilläggsprotokollet. Någon överträdelse av Europakonventionen som kan grunda rätt till skadestånd för ME i nu aktuellt hänseende föreligger därmed inte.

10. Med denna slutsats finns inte anledning att göra någon annan bedömning av Eskilstuna kommuns skadeståndsansvar än hovrätten gjort, och den fråga som omfattas av prövningstillståndet ska besvaras i enlighet härmed.

11. Det saknas skäl att meddela prövningstillstånd rörande målet i övrigt.

12. Vid denna utgång ska ME ersätta Eskilstuna kommun för dess rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gertrud Lennander, Leif Thorsson (referent), Per Virdesten, Gudmund Toijer och Lena Moore
Föredragande revisionssekreterare: Anna Nystedt